

Usposabljanje za varuha gorske narave

Seminarska naloga

Kositi ali ne kositi

Kandidat za varuha gorske narave: **Danijel Brezovar**

Mentor: **Marijan Densa**

Črmošnjice pri Stopičah, avgust 2022

Kazalo

1. Uvod
2. Cilji
3. Metode
4. Košnja
 - 4.1. Kositi ali ne kositi
 - 4.2. Kako so kosili naši predniki
 - 4.3. Kako kosimo danes
5. Ugotovitve
 - 5.1. Nekošeni del
 - 5.2. Košeni del
6. Zaključek
7. Fotografije

1. Uvod

Velikemu številu Slovencev hiša, trata okoli hiše in vrt predstavljajo vrednoto, za katero namenljajo dobršen del svojega prostega časa in finančnih sredstev. Lepo pokošena trata, ideal

je angleška travica, je želja velikega števila lastnikov. Če se na tej lepo negovani trati pojavi kak vsiljivec, regrad, potrošnik, detelja, da ne omenjamo mahu, je alarm in takojšnje ukrepanje. Ko

smo se pred 22 leti vselili v novo hišo na parceli veliki malo čez 2500 m², z enim delom meji na gozd, sem imel tudi sam nekaj časa predstave, da je potrebno čim bolj pogosto in čim nižje kositi, da se bo trava gostila in da bodo na ta način zatrte tudi neželene rastline, recimo jim pleveli. Najprej smo izgubili bitko z mahom. Del parcele leži na robu gozda in jo zakrivajo veje dreves. Z ženo sva na vse mogoče načine poskušala odstraniti mah, najprej fizično s pogostim grabljenjem, potem z apnom, pepelom in še kakimi pripravki, tudi s kosilnico na nitko sem ga odstranil do zemlje, a nič ni pomagalo. Mah je vztrajal, vedno znova se je razbohotil. Potem sem neko pomlad v mahu ob robu gozda zaslišal nenavaden šum. Ko sem malo pobrskal, so iz delno suhega mahu pokukali trije majhni čmrlji. Brenčanje je bilo še kar prisotno, zato sem sklepal, da sem našel gnezdo čmrljev. Do takrat nisem imel kaj veliko pojma kako je s čmrlji. O čebelah sem kar nekaj stvari vedel, o čmrljih pa le to, da po vseh fizikalnih zakonih naj ne bi leteli, a ker letijo, so očitno pametnejši od naravnih zakonov. Ta najdba pa mi je odprla oči še za eno spoznanje, in sicer, da mah ni za to, da me spravlja ob živce, ampak ima v naravi svojo vlogo za vrsto živih bitij. Od takrat ga puščam pri miru, da raste, kakor pač raste.

Parcela leži v vasi Črmošnjice pri Stopičah ob vznožju Gorjancev, ima severno-vzhodno lego in je rahlo nagnjena ter ima tudi precej neravnin in bregov. Košnja precej velike parcele, posebno, če je pogosta (pogosta pomeni vsaj enkrat na 14 dni), vzame veliko časa in energije. Pred leti sem se zato odločil, da bom del parcele, približno 150 m² pustil nepokošen do jeseni, v jeseni pa ga bom potem pokosil s koso. Košnjo s koso obvladam, saj z njo kosim bregove. Pogosto pa sem prosil soseda, ki ima travnik ob naši parceli in ga kosi s strižno kosilnico, da je pokosil še našo, ko je kosil svoj travnik. Seno sem posušil in zažgal.

Že prvo leto sem opazil, da nepokošeni del doživlja zanimive preobrazbe, ki jih na košenem delu ni mogoče videti, veliko je bilo metuljev, kobilic, čebel, čmrljev, os in drugih žuželk. V primerjavi s košenim delom, je nepokošeni bil poln življenja.

Na predavanjih usposabljanja za varuha gorske narave sem postal pozoren na izjavo dr. Dušana Klenovška, da bi že z za eno stopnjo višjo košnjo lahko zelo izboljšali življenjski prostor in okolje za mnogo živali. Pri izbiri teme za seminarsko nalogo sem se zato odločil, da raziščem, ali ta trditev velja in kaj lahko v svojem neposrednem bivalnem okolju kot posameznik naredim, da bi bila v mikrookolju mojega doma biotska pestrost čim večja in omogočeno sobivanje čim več živim bitjem.

2. Cilji

S seminarsko nalogo, ki sem ji dal naslov Kositi ali ne kositi, želim doseči naslednje cilje:

1. Preveriti kako višina in pogostost košnje vpliva na biotsko pestrost.
2. Opisati načine košnje in njihove posledice na organizme.
3. Na parceli spremljati in opisati življenjski ritem košenega in nekošenega dela.
4. Fotografirati nekatere vrste ter poiskati njihovo ime
5. Poiskati rešitve za izboljšanje biotske pestrosti na parceli

3. Metode

Pri izdelavi seminarske naloge, sem se osredotočil na opazovanje dogajanja na parceli, tako na košenem kot nepokošenem delu. Da bi preveril trditev o višini košnje, sem del parcele kosil enako pogosto in na enaki višini kot pretekla leta, del parcele pa sem pokosil trikrat, pri čemer sem višino košnje dvignil za eno stopnjo. Na obeh delih sem skušal čim bolj natančno foto dokumentirati čim več rastlin in živali.

Pri določanju vrst sem uporabljal različno literaturo, programsko orodje LeafSnap in različne spletne strani. Določanje vrst mi je tudi vzelo največ časa in mi dajalo občutek negotovosti ali sem pravilno določil neko vrsto ali ne, saj se nekatere vrste razlikujejo v minimalnih podrobnostih. Pri določanju vrst pa sem se tudi največ naučil, saj me je iskanje vodilo od ene informacije do druge.

Za nalogo sem si zadal, da dogajanje opazujem čim dlje, kar me je na koncu pripeljalo v časovno stisko glede pisanja in urejanja naloge, hkrati pa sem lahko v zadnjih dneh avgusta opazoval spremembe, ki jih je prinesel kratkotrajni dež.

4. Košnja

Košnja je opravilo, pri katerem s koso ali različnimi stroji - kosilnicami pokosimo travinje za potrebe kmetijstva, za izboljšanje preglednosti ob cestah in drugih prometnicah ter za urejanje okolice stavb in drugih objektov. Ker je travinje biotop za mnogo živih bitij, je pomembno kdaj kosimo in na kakšen način kosimo ter tudi kolikokrat kosimo. Košnja je dejavnost, s katero se človek vmešava v življenje travnika in vpliva na rastlinski in živalski svet, na njegovo biotsko pestrost. S pretiranim gnojenjem, setvijo določenih vrst trav in pogostimi košnjami travniki postanejo biotsko siromašni.

4.1. Kositi ali ne kositi

Vsi travniki, njive in ostale kmetijske ter druge površine, razen travnikov nad gozdno mejo in močvirskih travnikov, so bile nekdanj gozd. Naši predniki so skozi stoletja gozd izkrčili in tako dobili obdelovalne površine, ki so jim omogočile pridelati dovolj pridelka za lastno preživetje in prodajo viškov na trgu. Če se kmetijska dejavnost na teh površinah opusti, se na njih ponovno naselijo drevesne vrste in postopoma postanejo gozd.

To lahko zelo lepo opazujem na zgornji parceli, ki je bila še pred 10 leti njiva, na kateri so pridelovali zelenjavo, potem pa zaradi smrti staršev in nedejavnosti otrok, obdelavo njive opustili. Danes je površina že delno poraščena z različnimi drevesnimi vrstami, robido in drugim rastlinjem. Prvo leto je njivo v celoti prerasel osat in trava. Med travo je nastalo veliko mravljišč, ki so jih zgradile mravlje tako, da so ob stebela trav znosila zemljo. Taka mravljišča so bila visoka cca 30-40 cm in v premeru okoli 20cm. Pognali so do 20cm visoki poganjki gabra in robide. V naslednjih letih so gabri intenzivno rasli in danes merijo že čez 4 metre. Iz dogajanja

na sosednji parceli lahko sklepam, da bi ob opustitvi košnje enak proces potekal tudi na naši parceli. Ključni način za ohranjanje travniške kulturne krajine je tako košnja.

Zaraščanje površin lahko preprečimo tudi s pašništvom, ki pa se predvsem uporablja na višje ležečih pašnikih, pa še tam se je v preteklih desetletjih obseg tega zelo zmanjšal. V Sobotni prilogi časopisa Delo sem zasledil zanimivo razmišljanje o kozjereji. Avtor piše, da se je število požarov v hrvaški Istri povečevalo sorazmerno z opuščanjem kozjereje. Ko so začeli načrtno uvajati kozje farme povsod tam, kjer je bila nevarnost požarov, se je njihovo število bistveno zmanjšalo. S temi preišljenimi ukrepi so dosegli, da se ni zmanjšalo samo število požarov, ampak ima kar nekaj ljudi primeren dohodek od kozjih proizvodov. (J. Škof, Kozjereja in sirarstvo v času istrske suše, Sobotna priloga Dela, 27. 8. 2022)

Obstaja sicer še en način, ki ga v moji bližnji okolici veliko uporabljajo predvsem za preprečevanje zaraščanja bregov, in sicer požigalništvo. Vsako leto na začetku marca gorijo bregovi ob Težki vodi, na Pogancih in po celotnem Podgorju. Prvo leto sem breg, ki meji na zgornjo, sedaj zaraščajočo parcelo tudi jaz požgal. Ko je ogenj ugasnil, pa sem videl, da je na pogorišču ostalo veliko polžjih hišic in ostanki slepca. Spoznal sem, da na ta način na bregu naredim pravo opustošenje, ne samo na površini, ampak tudi pod površjem. Zato sem tak način opustil in sedaj jeseni posekam grmovje in pokosim breg s koso.

Požgana območja (posebno aktualno je to letos, ko so po svetu in pri nas na Krasu bili zaradi hude suše številni obsežni požari, ki so stotine hektarov gozda in travnikov spremenili v pogorišča) so sterilna območja, na katerih ni nobene rastlinske vrste. Na teh območjih pride do primarne sukcesije, pri kateri se na pogorišča najprej naselijo pionirske rastline, ki spremenijo rastne razmera, da se lahko potem naselijo druge občutljivejše rastline in živali.

Odgovor na zastavljeno vprašanje ali kositi ali ne, je: »Kositi, če želimo preprečiti zaraščanje«. Da pa bi ohranili pri tem tudi čim večjo biotsko pestrost, se ozrimo na to, kako so kosili naši predniki in morda iz njihovih izkušenj najdemo odgovore tudi na sodobne izzive.

4.2. Kako so kosili naši predniki

Da živina preživi zimske mesece, potrebuje pripravljeno krmo. V današnjih časih je pokošena krma shranjena v silosih kot silaža, v balah ovitih s plastično folijo ali stisnjena v kvadre, le redki kmetovalci pokošeno travo posušijo in shranjujejo na tradicionalen način. V preteklih stoletjih so krmo za čez zimo imeli le v obliki sena, ki so ga večinoma shranjevali na senikih, svislih, kozolcih in kopicah. Najpomembnejša je bila prva košnja, ki so jo opravili v juniju, okoli kresa, ko je travinje dozorelo, vsebovalo je že manj vlage in se je hitreje sušilo, pa tudi vreme je bilo bolj stabilno, saj so za košnjo, sušenje in spravilo sena potrebovali več dni.

»S košnjo so nekdaj pričenjali ob kresu, ker je takrat vsa trava zrela. Čeprav se danes sliši čudno, je nekdaj veljalo, da je potrebno travo spraviti do Jerneja, ki goduje 24. avgusta, saj potem trava postane kot predivo, skoraj železna. Tedaj so kosili le enkrat. (1) Poznamo različne vrste

košenj, ki jih poimenujemo različno, glede na čas in zaporedno številko košnje, to so mrva, otava, trakija idr.»

(T. Kreft: Sodobno klepanje kose, Raziskovalna naloga)

»Prvi dan košnje smo šli kosci že zelo zgodaj od doma. V mraku se je rosna trava lažje kosila. Kosci smo pred začetkom dela spili po šilce žganja, ob osmih pa smo se lotili zajtrka, sirovih krapov z mlekom ali kavo. Pri košnji so pomagali domači, sosedi, sodelavci in prijatelji. Nekoč se nas je zbralo kar 20 in smo rovt rekordno pokosili v enem dnevu in nato še posušili ter v senik spravili seno skupaj v treh dneh.«

(P. Klemenc: Kako smo včasih kosili)

Klepanje kose: Durmitor-Žabljak, 1982

Glavno orodje za košnjo je bila kosa, ki je morala biti vedno dobro sklepana in nabrušena. Klepanje in brušenje sta dva zelo različna postopka. Pri klepanju gre za hladno kovanje, pri katerem se rezilni rob kose stanjša s pomočjo posebnega nakovalca (klep, babca..) in posebno oblikovanega kladiva (klepca). Rob kose se nastavi na nakovalce (klep) in s klepcem

udarja po rezilnem robu kose. Postopek zahteva zelo veliko natančnost, saj se z nepravilnim delom lahko koso naredi neravno (zvihra) in je z njo zelo težko kositi. Za klepanje doma imajo poseben stol (klepišče), za klepanje na travniku pa so nakovalce (klep) zabili v korenino ali pa kar v zemljo.

Ko je bila kosa sklepana, jo je bilo potrebno dodatno naostriti – nabrusiti. Za brušenje kose se uporablja brusni kamen – osla, ki jo kosec nosi obešeno za pasom v posebnem tulcu – oslovniku (oslounk), ki je bil običajno izdelan iz govejega roga, včasih tudi iz lesa, danes pa lahko kupimo tudi plastičnega.

V oslovniku je vedno voda, da je brusni kamen moker, saj se na ta način kosa lepše nabrusi. Koso se med košnjo brusi pogosto, da je ves čas ostra in dela lep odkos ter redi. Ko zamahnemo s koso, se del odkošene travišča nabira na koncu odkosa in nastaja red. Grabljice potem redi razgrnejo in zrahljajo, da se trava čim hitreje in kakovostno posuši. Travo je potrebno med sušenjem obračati. Ker sušenje traja več dni, grabljice zvečer travo zgrabijo v kopice, da se čim manj navlaži od rose, zjutraj pa jo znova razgrnejo in posušijo do konca. enako naredijo tudi v primeru dežja.

Oslovnik iz govejega roga

Ko je seno suho, ga je potrebno spraviti pod streho, da se ne navzame vlage ali, da ga ne zmoči dež. Travniki, (košenice, senožeti, ruti) so po navadi precej oddaljeni od mesta shranjevanja (seniki, svisli, kozolci) in rabe sena (hlev). Najpogostejši način prevoza sena je bil s kmečkim

vozom lojtrnikom. Na strmih pobočjih in težko dostopnih delih pa so seno do mest, kjer so jih shranili ali naložili na voz spravili s pomočjo rjuh, posebnih vreč ali sani.

Popoldne po kosilu pa smo začeli suho seno spravljati. Naložili smo ga na rjuhe, da so ga le močni fantje znosili v senik. Za nosače je bilo težko delo, ker je bilo treba okoli 30 kg težko naloženo rjuho prinašati tudi iz bolj oddaljenih mest. Da bi se okrepili, so vsakič popili šilce žganja. V seniku pa je bil močnejši moški, ki je rjuhe sprejemal, jih odvezal in z vilami raznosil seno po seniku.

(P. Klemenc: Kako smo včasih kosili)

Stranice voza so v obliki lestev (lojter) zato so jih imenovali lojtrnice. Lojtrnice so postavili na dve močni opori tako, da so bile postavljene skoraj vodoravno, med njima pa je bila široka deska ali več ožjih desk.

Seno so potem nalagali tako, da so se posamezni sloji prekrivali in držali drug drugega. Naložen voz s senom je bil precej visok in širok in se je ob transportu včasih tudi prevrnil. Vzдолžno so po vrhu sena dali močan drog, ki so ga spredaj in zadaj privezali na os (suro) voza. Drog je držal plasti sena, da niso padale z vrha naloženega voza. Seno so z voza običajno znosili na senik, kjer so ga sproti tlačili. To je bilo običajno delo otrok in mladostnikov.

Pri košnji s koso travinje odrežemo tik nad površjem. Pri tem ohranimo pri življenju vse živali, ki imajo svoj življenjski prostor med travinjem, med košnjo pa so ogrožene tiste, ki živijo na površini, ki se je dotika kosa. V mojem primeru so to predvsem slepci, zelo redko pa tudi krastača.

Prva košnja je bila v juniju, do takrat pa so živali, ki gnezdijo ali kotijo na travniku lahko nemoteno poskrbele za nov rod.

4.3.Kako kosimo danes

Strižne kosilnice, ki so jih vlekli konji, so bile v uporabi že pred drugo svetovno vojno, predvsem na velikih posestvih in nižinskih travnikih, vendar so samo zamenjale košnjo s koso, niso pa spremenile časa košnje in števila košenj, tudi spravilo sena je ostalo enako.

Sodobni način košnje se od nekdanjega razlikuje že po dejavnostih pred košnjo. Medtem ko so na star način travnik pustili, da je rasel kot je, po svojih zakonitostih, se pri sodobni košnji v pripravo travinja veliko vlaga. Najprej že jeseni z odstranjevanjem odmrle trave (grabljenje, brananje, prezračevanje) do sajenja hitrorastočih travnih mešanic, gnojenja travnikov z gnojevko, mineralnimi gnojili ali dušikovimi pripravki. Tudi prva košnja se opravi že v začetku maja ali celo konec aprila, če je vreme ugodno. Prav to, da se prva košnja opravi bistveno bolj zgodaj kot na klasičen način, močno vpliva na življenjski prostor ptic, ki gnezdijo na travniku in drugih živali, ki se zaradi tega tako spremenijo, da ne predstavlja več primernega življenjskega okolja zanje. Zato določene rastlinske in živalske vrste izginejo in ostanejo samo nekatere vrste, to pa predstavlja osiromašenje biotske pestrosti. Na to vpliva tudi pogostost košnje, saj na tako obdelanih travnikih kosijo večkrat.

Podobni procesi se dogajajo tudi pri vzdrževanju trat okoli hiš. Za košnjo se uporabljajo pretežno rotacijske kosilnice ter kosilnice na nitko, ki je tudi rotacijska kosilnica, le da je rezilo v obliki najlonske niti. Oba načina košnje pustita za sabo pravo opustošenje saj pobijeta večino živali, ki se v tistem trenutku nahajajo na poti kosilnice (čebele, ose, kobilice, metulje, hrošče...), travinje pa seseklja na drobne kosce, ki jih kosilnica lahko pobira v koš ali pusti na trati.

Janko Božič, čebelar, je za časopis Delo izjavil: «Čeprav kot družba do malih letečih bitij gojimo spoštovanje, po drugi strani ne delujemo vedno v njihovo korist. Trate pred hišami morajo biti do potankosti urejene in pokošene, namesto da bi vsaj ponekod pustili cvetje za pašo». (Delo, 20. 8. 2022)

5. Ugotovitve

5.1. Nekošeni del

Nekošeni del parcele sem pokosil pozno jeseni z rotacijsko kosilnico in je tako pokošen prezimil. Zgodaj spomladi so postopoma odgnale trave ter v veliki količini ripeča zlatica,

Nepokošeni del konec avgusta

kasneje so se v velikem številu pojavile ivanjščice, njivsko grabljišče, rman, ozkolistni glavinec in divji koren. Na enem delu je cvetela tudi šentjanževka, ob spodnjem robu pa množično travnata zvezdica. Opazil sem, da tudi na tako majhni površini določena vrsta ni enakomerno številčno razporejena.

Šentjanževka raste kot otok bolj proti robu nepokošenega območja, na delu, ki je bolj osončen. Prav tako je številčen rman na bolj osončenem delu, medtem ko na bolj osenčenem delu ni prisoten. Na zgornjem delu proti gozdu sem opazil 14 mladik hrasta ter 4 mladike gabra. Konec avgusta so nekatere mladike visoke že čez 20 cm. Zanimivo je, da ob robu gozda ni nobenega hrasta ampak samo bukev in gabri. Če bi ta del pustil nepokošen nekaj let, bi mladike hitro zrasle. Prisotnost teh mladik je še en dokaz kako hitro bi šel proces preobrazbe nazaj v stanje gozda. Na samem robu nepokošenega dela proti gozdu je pognala ena sama rastlina dolgoliste naglavke, ki spada v skupino orhidej. Konec junija so začele trave rumeneti in se sušiti. Do konca avgusta je večina rastlinja, ki sega nad 10 cm v višino suhega. Cvetijo še posamezni primerki glavince, njivskega grabljišča, rmana in divjega korena. Po zadnjem dežju konec

avgusta so zrasle 4 Lijakaste livke. Med olesenelo travo je razpredenih veliko pajkovih mrež. Opaziti je kobilice, metuljev, čebel, os in drugih živali ni opaziti.

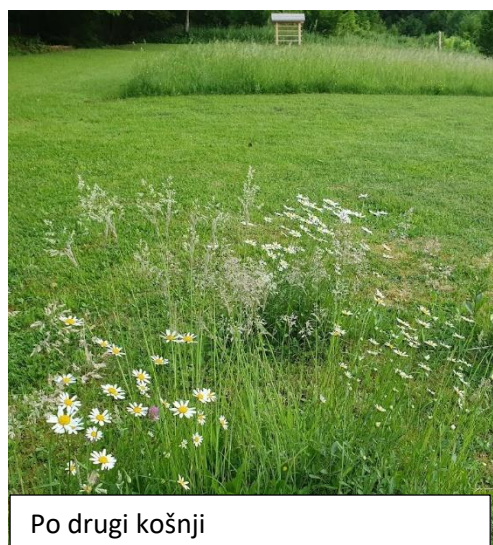
5.2. Košeni del

Na košenem delu, ki sem ga kosil kot običajno so se v spomladanskem delu pojavljale kot cvetlice le marjetice in plazeča detelja ter trave. Veliko je bilo tudi regrata ter širokolistnega in ozkolistnega trpotca. Zanimivo je, da sta po prvi košnji zrasla dva cvetova navadne kukavičevke. Ko sem kosil drugič, sem pustil da sta odcvetela do konca. Zanimivo bo videti, če bosta pognala tudi drugo leto. Po zadnji košnji, ki sem jo opravil v začetku avgusta, na tem delu cveti le navadni in alpski jajčar.

Na delu ki sem ga kosil večkrat a manj kot običajno, so se

Po tretji košnji v drugi polovici avgusta

Po drugi košnji

pojavile marjetice, v sušnem delu leta pa sta kot cvetlica prevladovala navadni in alpski jajčar. Ta dva sta vse poletje cvetela tudi na delu parcele, ki sem jo kosil trikrat in cveti še konec avgusta. Po prvi košnji je na delu, ki meji na gozd in ga zakrivajo veje dreves v velikem številu cvetel gozdni regrat.

Na delu, ki sem ga kosil trikrat, je po prvi košnji prevladovala navadna ivanjščica, ki sem jo po drugi košnji na nekaterih delih pustil v otokih, da je do konca odcvetela. Po tretji košnji pa so sprva prevladovali plazeča detelja, navadni ter alpski jajčar in navadna črnoglavka, v enem delu parcele pa zelo številčno navadna nokota. Vse rastline bogato cvetijo in so pravi raj za čebele. Konec julija so se na delu kjer sem kosil trikrat v

Ličinke ose lončarke

velikem številu
pojavi
potrošniki.

Od sršenov objedeno jabolko

Zanimivo je, da na nepokošenem delu ni bilo niti enega primerka potrošnika. Po zadnjem dežju pred nekaj dnevi, so pognali trije travniški kukmaki, Na delu, ki sem ga kosil trikrat je bilo tudi

največ žuželk. Prevladovala so čebele in čmrlji, veliko je bilo os in sršenov. Os je veliko in gradijo različna gnezda. Lansko leto, ko je bila huda suša in ni bilo nobenega sadja, sem opazil, da so sršeni začeli objedati lubje španskega bezga. Ta pojav se je ponovil tudi letos, čeprav je bilo na razpolago dovolj sadja. Sršeni zelo radi objedajo jabolka, tako da ostane samo lupina in del s peški. Veliko je bilo tudi metuljev, na sivkah, ki jih imamo posajenih ob hiši pa sem opazil velerilca. V maju in juniju so se pojavili majski hrošči a ne v velikem številu, sredi junija do začetka julija pa je bilo mogoče v mraku videti in slišati rogača. Videl sem dva primerka zlate minice in nekaj primerkov črtaste pižmarke. Enkrat sem opazil smokuljo, slepcev pa je na parceli zelo veliko. Ogromno je kobilic, opazil pa sem tudi hrošča kratkokrilca, pri katerem mi je bilo zanimivo kako dviga zadek, ko se počuti ogroženega.

Ker je parcela ob gozdu, je prisotnih veliko ptic. Pozimi zanje skrbimo na dveh krmilnicah, ki jih imamo obešeni pod teraso in lahko opazujemo ptičji živ-žav, ko priletijo k hrani. Prevladujejo velike sinice in plavčki, občasno so v jati do 6 ptic prileteli liščki, videti je bilo brgleza, šojo, detla, dleska. Enkrat se je običajni živ-žav naenkrat končal in nastala je tišina. Najprej sem mislil, da je prišel kak maček okoli, potem pa sem na vrhu sosedove tepke videl sedeti skobca.

Lepo lahko vidimo kako ptiči skrbijo za raztros semen, saj je spomladi kar na nekaj mestih pognala pšenica, oves in sončnice. Ptice namreč v krmilnici vzamejo seme in z njim odletijo na bližnje drevo, včasih seme pade na tla že med letom in potem tam vzklije. Po drevesih na parceli sem tudi postavil valilnice. Sprva sem imel dve, letos pa sem dodal še tri. V dveh sta valili veliki sinici, v eni plavček, v eni nisem prepričan, katera vrsta je bila, ena pa je bila prazna. Nad parcelo pogosto kroži kanja.

Vsa živa bitja za svoje bivanje potrebujejo vodo. Na parceli imam nekaj posod in sodov, v katere se nabere deževnica in jo uporabljam potem za različne namene. Ob gradnji hiše smo zgradili tudi vodnjak, iz katerega uporabljamo vodo za zalivanje vrta in druge potrebe.

6. Zaključek

Seminarska naloga in sploh usposabljanje za varuha gorske narave so mi dale nov, širši pogled na dogajanje v naravi. Ob opazovanju narave okoli mojega doma sem ugotovil, da bi lahko še kaj naredil za to, da bi bila biotska pestrost našega bivalnega okolja še večja.

1. Še vedno bom puščal del parcele nepokošen, oziroma ga bom pokosil jeseni. Travo bom dal na kompostnik.
2. Na preostalem delu parcele bom kosil 4 krat na leto, na višji višini, razen na majhnem delu kjer imamo teraso. Tu bom kosil eno stopnjo više, a pogosto.
3. Na parceli bom uredil mlako in pustil, da se rastlinje zasadi samo.
4. Ker sem opazil, da se v posodah z vodo kar precej žuželk utopi, bom uredil tako, da bodo lahko brez težav zletele.
5. Ob vrtu bom naredil kup kamenja, v katerem bo našla svoj življenjski prostor zelo verjetno krastača.

7. Fotografije

Navadna ivanjščica

Dolgolista naglavnica

Travniška zvezdica

Njivsko grabljišče

Šentjanževka

Ozkolistni glavinec

Rman

Gozdni regrat

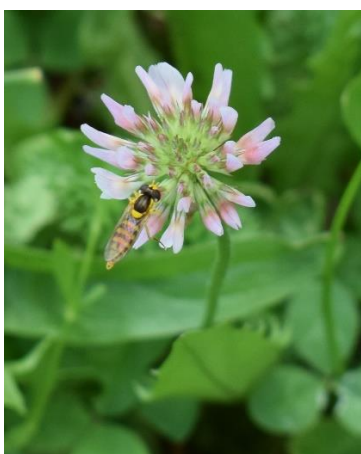
Navadna kukavičevka

Navadna nokota

Navadna črnoglavka

Plazeča detelja

Črna detelja

Bledičasta prašnica

Lijakasta livka

Poljski kukmak

Orjaški dežnik-2021

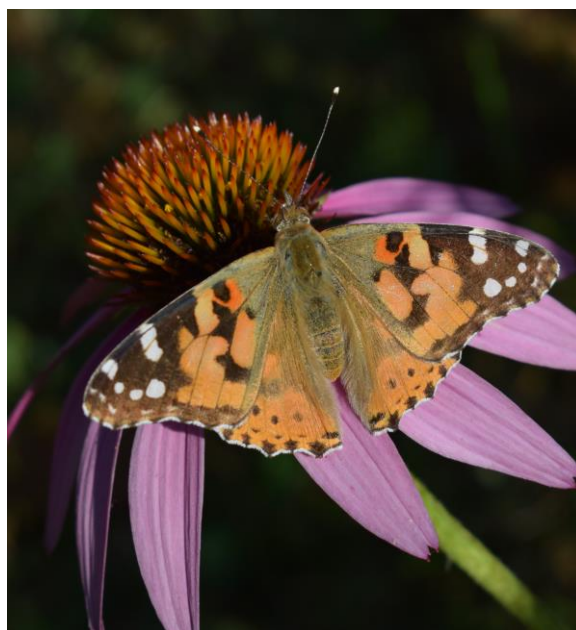
Pajčevina na nepokošenem delu

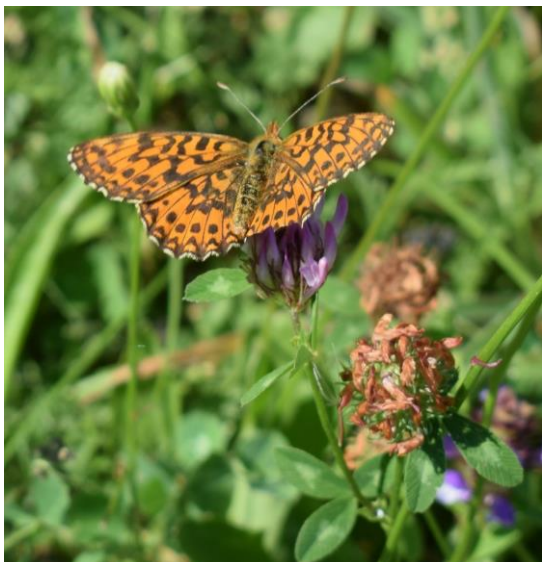
Navadna ivanjščica

Ivanjska ptičica

Osatnik

Mali tratar

Lešnikar

Smokulja

Slepec

Črtasti pižamarki na cvetu divjega korena

Cvet trpotca

Sršeni objedajo lubje španskega bezga

Šuštar

Trepetavka

Viri

Literatura

Bielli, E., 2002, Gobe, Ljubljana, Založba mladinska knjiga

Muller, W., Vrezec, A., 1998, Ptice Slovenije, mali priročnik, Ljubljana, DOPPS

Sket, B. idr., 2003, Živalstvo Slovenije, Ljubljana, Tehniška založba Slovenije

Brandt, I., 2015, Žuželke in metulji, Ljubljana, Založba mladinska knjiga

Polak, S., 2009, Metulji Notranjske in Primorske, Postojna, Notranjski regijski park

Spohn, M. in R., 2008, Katero drevo je to?, Kranj, Narava d.o.o.

Mršič, N., Novak T., 1995, Vzorčenje in določanje talnih živali, Ljubljana, Zavod RS za šolstvo

Zakšek, V. idr., 2018, Metulji naših vrtov, Ljubljana, Društvo za proučevanje in ohranjanje metuljev Slovenije

Bosch, M., 2018, Drevesa, prepoznavanje po listih, Kranj, Založba Narava d.o.o

Stumpf, U., 2014, Naša zdravilna zelišča, Kranj, Založba Narava d.o.o.

Esenko I., 2008, Sto vrtnih živali na Slovenskem, Ljubljana, Prešernova družba

Allen, G., Denslow, J., 1999, Določevalni ključ ŽUŽELKE, Ljubljana, Tehniška založba Slovenije

Spletni viri

Klemenc, P., 2012, Kako smo včasih kosili, dostopno na: <https://www.kamra.si/mm-elementi/peter-klemenc-kako-smo-vcasih-kosili/>

Kreft, T., 2014, Sodobno klepanje kose, dostopno na: <https://mladiraziskovalci.scv.si/ogled?id=1414>

Fotografije

Vse fotografije v tej seminarski nalogi sem posnel sam s fotoaparatom Nikon D3300 in fotoaparatom mobilnega telefona Samsung A10.